

A. SAMOYLOVIÇ: “MUASIR OSMANLI-TÜRK LİSANI”NIN MUHTASAR SARF VE NAHVİ*

Ahmet Caferoğlu

- Billhassa muasır Rusya Türkiyatçıları meyanında, Türk filolojisi tetkikatına en çok temayül gösteren profesör “A. Samoyloviç”, müderrisi bulunduğu “Leningrad Canlı Şark Lisanları Enstitüsü” talebesine mahsus olmak üzere, “Türkiye Türkçesi” hakkında muhtasar bir sarf ve nahiv mektep kitabı vücuda getirmiştir. Eser, planı itibarıyla, bütün lisanın inceliklerini tamamıyla ihtiva etmiyorsa da, Türkçe öğrenmeye yeni başlayan talebe için elzem bilumum esaslı kavaid-i lisanıyeyi ihata etmektedir. Hatta, kemal-i cesaretle diyebiliriz ki, muhterem profesör kendi Rus talebesini nazar-ı dikkate alarak eserini vücuda getirmiş olmakla beraber, eser, neticede, geniş müdakkikler muhitinin de pek güzel istifade edebileceği bir şekil almıştır. Gerçi, müellifin mukaddimede de itiraf ettiği gibi, 1917 senesinde Berlin’de neşredilen “profesör Weil”ın [bu zat elyevm Berlin Darü’l-Fünu[nun]nda Şark Türkçesi müderrisidir] mufassal Osmanlı Türkçesi kavaidi, ve daha sonra, yani beş altı sene kadar bundan evvel müderris Jean Deny’nin Fransızca olarak neşrettiği mükemmel ve mufassal sarf ve nahiv kitabı, bu sahada hissedilen boşluğu tamamıyla doldurmuşsa da, “profesör Samoyloviç”in bu yeni kitabı da herhâlde istifadeden hâli değildir.

* Yazının tam adı: A. Samoyloviç: “Muasır Osmanlı-Türk Lisanı”nın Muhtasar Sarf ve Nahvi. - “Leningrad Canlı Şark Lisanları Enstitüsü” külliyyatından numero 10. - Leningrad 1925, 104 sahife, Rusça. Ahmet Caferoğlu, Samoyloviç’in söz konusu ders kitabını *Türkiyat Mecmuası*’nın 1926 tarihli 2. cildinde (baskı tarihi 1928) “Kitabiyat Tenkit ve Tahlilleri” adlı bölümde değerlendirmiştir (525-526. s.). Metin günümüz Türk harflerine Serdar Karaca tarafından aktarılmıştır. Burada özgün ve yeni harfli metin birlikte verilmektedir. Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu’nun [1899-1975] kızı Dr. Nazan Ölçer’e teşekkürlerimizle.

Eser, muhtasar bir mukaddimeden ve “Türkiye Türkçesi”nin sair Türk lehçeleri arasındaki mevki ve ehemmiyetinden bahs-i hususi bir medhalden sonra, başlıca üç kısma tefrik edilmiştir. İlk kısmı Türk lisanının savtiyatını (fonetik), saite ve samitelerin telaffuz kavaidini ihtiva etmektedir. İkinci kısım morfolojiden bahseder; üçüncü kısım ise başlıca nahve münhasırdır. Müellif, daha ileride, itmam edilmemiş olan bu sarf ve nahiv kitabının mütebaki ciltlerini neşretmeyi vadetmektedir. Vakıa profesör, eserinin mukaddimesinde, pek mütevazıane surette, eserinin muhtasar olduğunu ileri sürüyorsa da, bu mühim ve geniş sahadaki boşluğu bir eser ilavesi, hiç şüphe yoktur ki lisaniyat nokta-yi nazarından şayan-ı şükrandır. Yalnız, müellifin, “transkripsiyon” meselesinde “Radloff”un kabul ettiği eski sistemi kabul etmekte ne kadar isabet ettiğini, doğrusu, tayin edemiyorum. Daha yeni sistemlerden birisi kabul edilmiş olsaydı, belki daha fazla – fonetik itibarıyla – gayeye yaklaşılmış olurdu zannındayız. Mamafih buna rağmen, eser, kıymet-i ilmiyesinden hiçbir şey kaybetmemiştir.

آ . امامیلوویچ : «معاصر عثمانی نوری لسانی» نك مختصر صرف و نحو . —
«له نین غرادجانلی شرق لسانلری آنستیتوسی» کلیاتندن، نومرو ۱۰ . — له نین غراد، ۱۹۲۵، ۱۵۴، صحیفه،
روسجه .

بالخاصه معاصر روسیه تورکیا تحیلری میاننده، تورک فیلولوژیسی تدقیقاتنه الكجوق تمایل
کوسترهن پروفوسور «آ. سامایلوویچ»، مدرسی بولوندینی «له نین غراد جانلی شرق لسانلری
آنستیتوسی» طلبه سنه مخصوص اولوق اوزره، «تورکیه تورکیجیسی» حقیقده مختصر بر صرف و نحو
مکتب کتابی وجوده کتیر مشدر. اثر، پلانی اعتباریله، بوتون لسانی اینجه کلری تامامیله احتوا
ایتمیور سده، تورکیجه اوکره نمکه یکی باشلايان طلبه ایچون الزم بالعموم اساسلی قواعد لسانیه نی
احاطه ایتمکده در. حتی، کمال جسارتله دییه بیلیرزکه، محترم پروفوسور کندی روس طلبه سی
نظر دفته آلاق اثرینی وجوده کتیر مش اولمقله برابر، اثر، نتیجه ده، کنیش مدققلر محیطنک ده
پک کوزهل استفاده ایده بیله جکی رشکل آلمشدر. کرجه، مؤلفک مقدمه دهده اعتراف ایندیکی کچی،
۱۹۱۷ سنه سنده برلینده نشر ایدیلمن. پروفوسور وایل، ک [بوزات الیوم برلین دارالفنونده شرق

تورکجهسی مدرسیدر [مفصل عثمانلی تورکجهسی قواعدی، وداهاصوکر، یعنی بش الٹی سنه قدر بوندن اول مدرس «ژان دونی» نك فرانسجه اولارق نشر ایتدیکی مکمل و مفصل صرف ونحو کتابی، بوساجده حس ایدیلن بوشلنی تامایله دولدورمشسده، «پروفسور سامایلوویچ» ک بویکی کتابی ده هر حالده استفاده دن خالی دکلدر .

اثر، مختصر مقدمه دن و «تورکجه تورکجهسی» نك سائر تورک لهجه لری آراسنده کی موقع و اهمیتندن باحث خصوصی برمدخلدن صوکر، باشلیجه اوچ قسمه تفریق ایدیلشدر. ایلك قسمی تورک لسانک صوتیاتنی (فونئیک)، صائته و صامتہ لک تلفظ قواعدینی اجتوا ایتمکده در. ایکنجی قسم مورفولوژیدن باحثدر؛ اوچنچی قسم ایسه باشلیجه نحوه منحصر در. مؤلف، داها ایلریده، آتام ایدیله مش اولان بوصرف ونحو کتابنک متباقی جلدلرینی نشر ایتمه نی وعد ایتمکده در. واقعا پروفسور، اثرینک مقدمه سنده، بک متواضعانه برصورتده، اثرینک مختصر اولدیغنی ایلری سوربیورسه ده، بومهم و کنیش ساجده کی بوشلغه یکی بر اثر علاوه سی، هیچ شبهه یوقدرکه لسانیات نقطه نظرندن شایان شکراندر. یالکز، مؤلفک، «ترانسقریبسیون» مسئله سنده «رادولوف» ک قبول ایتدیکی اسکی سیستمی قبول ایتمکده نه قدر اصابت ایتدیکنی، دوغروسى، تعیین ایده میورم. داها یکی سیستمه ماردن بریسی قبول ایدیلش اولسه یدی، بلکه داها فضله - فونئیک اعتبارله - قایه یه یاقلاشیلش اولوردی ظننده یز. مع مافیہ بوکارغما، اثر، قیمت علمیه سندن هیچ برشی غیب ایتمه مشدر .

۱. جعفر ارغلی